

בכותל המזרח תפשו מקומותיהם הפרנסים ומנהיגי העיר הידועים ר' זלמן ר' אוריס, ר' ליב ר' בערס ור' שמואל יהודה'ס (הנקראים שלשה עמודי העיר), ר' אליעזר דילון, ר' נחום שתדלן, ר' חיים נחמן פרנס, ר' מתתיהו שטרעשון, ר' שמואל יוסף פין, ר' שמואל סאלץ וכו'.

בבית הכנסת הגדול נמצאים גם תכשיטים, ספרי תורה ופרוכות יקרי המציאות. על הבימה ישנה אבן של שיש שהובאה מטבריה, דלת ברזל נדבת חברת החייטים בשנת שצ"ח ועוד דלת אחת והוא להפוליש נדבת החברה מגידי תהלים בשנת ת"ב, תהלים על קלף משנת תקי"ב עם ציורים מעשי ידי אמן גם סדור על קלף שבו נמצאת הזכרה מיוחדת כתובה בנוסח גפלא ומליצי בא"ב כפול על הקדוש הרב החכם והפילוסוף ר' מנחם מן מוויון (עירה בפלך קובנה) שנשרף עקד"הש י"ז תמוז תקט"*) בשנה זו י' סיון תק"ט נשרף על קד"הש גם הגר-צדק ר' אברהם ברי אברהם (גראף פאטאצקי) ופי' דשבועות מיוחד עד היום להזכרת נשמתו בביהכנ"ס הגדול. לבית הכנסת הגדול יש גם פנקסים של חברות שונות: מגורה, משניות, מגידי-תהלים, שומרים-לבקר, שבעה-קרואים, גם בכותל המערבי יש חור גדול ששם מניח אחד מהמוציאים בכל שנה ערב פסח ג' מצות לערובי-חצרות.

בביהכנ"ס הגדול מתקיימים מנהגים רבים ושונים שאין נוהגים ביתר הקלוזיים כמו: אמירת סליחות בליל הושענה רבה אחר חצות, וקודם הסליחות דורש המגיד דברי כבושין ומוסר; בשמחת תורה מכבדים בהקפות את הגבאים מכל מוסדות הצדקה בעיר, ומקיפין אך ג' פעמים, פעם ראשונה אך את הבימה, ושתי פעמים סביב כל ביהכנ"ס; אומרים את כל היוצר הנדפס לבד מהיוצר של שחרית יו"כ. מפני קושי התענית וטרח הצבור. בימי המלחמה מפני

(*) מימר אחד בויוון נמר בדעתו להנקם מהיהודים שהכעיסוהו תמרורים. מה עשה? נגב צלם דמות אחד הקדושים אשר להקאטילים, ויתנב לביהכנ"ס ויטמינו מתחת לארון הקדש. אח"כ הלך אל ההגמון ואל שרי הפולנים והעליל על היהודים, כי מנהג יש אצלם לנגוב בכל שנה פתח האסיף דמית קדוש וביום הושענה רבה יחבטו כל העם את הצלם בהשבטים אשר בידיהם. ביום היש"ר בבקר כאשר עמד העם בבית-הכנסת וכיד כל או"א הערבה לקיים מנהג הנביאים, התפרצו פתאום לתוך הבית פנימה המין עם רב מהפולנים ובראשם ההגמון ויתפשו וימצאו את הצלם מתחת לארון הקדש. לרגלי המקרה הזה ערכו פוגרום גורא, פוזו והרגו סכת חרב וחרג ואבדו וגם כל גדולי העיר ונכבדיה שמו במאמר קשה, והיו צפויים אל משפט מות, בעת ההיא היה בעיר ויוון איש אחד זקן מופלג וגדול בתורה ושמו ר' מנחם נשע וכאשר ראה כי סכנת מית מרחפת על רבים מגדולי ישראל, נמר ללכת אל ההגמון ולהגיד לו, כי ידיו עשי את רבר הגבלה הזאת (אמנם שאל מקדם גם את הרב ר' העשיל אב"ד רויילנה אם מותר לעשות דבר כזה והרב השיב, עשה כרצונך ור' יהיה בעורך*) וכאשר גמר כן עשה, הלך ואמר להגמון כי הוא עשה את כל אלה ולפי נוקפו כי בעונו צפויים אלי מות אנשים ישרים ונקיים ולכן בא להתודות לפניו ונכון הוא לקראת המות. ההגמון חרץ עליו לנתחיו חי לארבע נתחים ולהעלותו אח"כ על המוקד ונשרף על קדוה"ש י"ז תמוז. משום זה הגהינו ג"כ לומר כליתות בליל הוש"ר (נערשאטער המליץ תרס"ג).